

Eminentni govorniki iz sveta znanosti in umetnosti Foto: Robert BALEN

Polna dvorana poslušalcev in podpornikov Foto: Robert BALEN

Kulturna pohaba in degradacija

Boris Pahor bo vrnil akademski naziv, če bodo v parlamentu sprejeli novo zakon o jeziku na univerzi, Evgen Bavčar govori o totalnem absurdu, Boris A. Novak pa o sramotno nezadostni angleščini naših univerzitetnikov

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Slovenska matica je včeraj organizirala srečanje Zagovor slovenščine z nekaterimi eminentnimi slovenskimi kulturiki. V prepolni dvorani tudi z gosti iz politike v publiki (Milan Kučan, Ljudmila Novak, Julijana Bizjak Mlakar ...) in akademske sfere so izbrani pisatelji, zlasti in tudi iz zamejstva, in člani dveh razredov SAZU predstavili aktualno situacijo, v katero je pahnen slovenski jezik zaradi novega predloga vladnega zakona o visokem šolstvu - ZVIS. Govorniki so bili **Boris Pahor**, **Evgen Bavčar**, **Miroslav Košuta**, **Niko Grafenauer**, **Boris A. Novak**, **Milček Komelj** in **Dean Komelj**. Moderatorica je bila tržaška Slovenka **Tatjana Rojc**. Epilog srečanja je bila peticija Slovenske matice, v kateri so se udeleženci zavzeli, da poslanci zavrnejo predlog novele zakona o visokem šolstvu zaradi spornega 8. člena, ki predvideva uvajanje tujih jezikov pri izvajanju visokošolskih programov v Sloveniji. Novi zakon naj nastane z upoštevanjem poslanstva slovenskega jezika in države, so med drugim zapisali.

Pobudnica srečanja **Manca Erzetič** je dejala, da ne gre za "apriorno nastrojenost proti predlogu zakona, ampak premišljeno skrb zaradi posledic, ki ne bodo le korenito negativno posegle v učni jezik študijskih programov v visokem šolstvu, ampak bodo vidne v slovenski družbi, kulturi in pri splošni rabi slovenskega jezika," je dejala. Razgrniti duhovnozgodovinsko ozadje je bil glavni cilj srečanja in posvariti zagovornike zakona, da se bo zgodil jezikovni, akademski, kulturni zdrž ob že tako precej okrnjeni ravni slovenščine v znanstveni, strokovni in javni rabi.

Univerza - nekoč čuvarka, zdaj grobarka?

Predsednik Slovenske matice **Milček Komelj** odločno odsvetuje tistim pragmatikom, ki bi angleščino vpeljali na univerzo, saj da bi nas to pripeljalo do kulturne pohabe in nas degradiralo iz nacije v upravno enoto. "Predlagana novela zakona omogoča in dopušča nezasišanos, da slovenski študent na slovenski univerzi posluša predavanje v tujem jeziku. Navaja sicer izjeme pri poučevanju v slovenskem jeziku, a vemo iz izkušenj, da postane vsaka izjema kot precedens zelo kmalu pravilo. Samo misel na kaj takega kaže ne le na izgubo poslušanja za narodno emancipacijo, ampak tudi na ozkosrčno razumevanje materinega jezika. Tudi v EU želimo ostati Slovenci, ne moremo pristati na le še okrnjeno identiteto, v kar bi nas

usmerjalo vsiljevanje tujega učnega jezika in končno bi povzročilo tudi siromašenje slovenskega jezika v znanosti in splošno kulturno stagnacijo. Sklicevanje na evropske narode, ki so svoj jezik izgubili in lasten jezik znatnosti zavrgli - Irci, Nizozemci - je več kot neprimerno in bi ga morali upoštevati ne kot zgled, ampak kvečjemu kot svarilo. Zanihanje lastnega jezika v šolskem procesu je kramarsko, ozkosrčno in za naš narodni obstoj več kot kratkovidno in pogubno," je dejal Komelj in dodal, da bi univerza iz nekdanje čuvarke slovenskega jezika postala njegova grobarka. "Je dokončno prevladal profitarški, tehnokratski način mišljenja, ki je vodil v narodno odpadništvo že v 19. stoletju," se je vprašal. "Če je tako, nam nista več potrebni niti univerza niti država. Domovina ni le tam, kjer laže preživimo, ampak v naši skupni zavesti, v duši in kulturi. V duhu poplitvenega, stehinizaranega časa marsikomu v resnici zadošča že primitivna artikulacija, ki jo je mogoče brez težav tudi poangležiti. Materinega jezika ni mogoče brez usodnih posledic ne nadomestiti ne zamenjati. Še najmanj se smemo svojemu jeziku odreči zaradi pohlepa oziroma z željo po videzu veljave in dobičku, ki ga vse bolj predržno izpričujejo naše univerze in si internacionalizacijo očitno predstavljajo kot pot na mednarodni trg, s tem pa neprepoznavnost in vse večjo provincialnost. Vsiljevanje tujega jezika slovenskim študentom spominja na nekdanje vsiljevanje skupnih jeder v Jugoslaviji," je poudaril Komelj, ki meni, da je treba odločno stopiti slovenskemu jeziku v bran in zagovor.

To je hlapčevstvo

Za tržaškega pisatelja, akademika **Borisa Pahorja**, ki je udeležence nagovoril preko video konference, je uvajanje tujega jezika na slovenske univerze nepojmljiv izraz "hlapčevstva in neke vrste fašizma". Bil je radikalen: če bodo v parlamentu sprejeli novo zakon o jeziku na univerzi, bo vrnil akademski naziv.

Tatjana Rojc je poudarila, da italijanski profesorji na italijanskih univerzah predavajo izključno v italijanščini. In da merilo nismo mi sami, merijo nas drugi, tisti, ki jim je tisti drugi jezik materni jezik. "Tudi sama sem se morala priučiti in privaditi na učni, znanstveni jezik, ki je na italijanskih univerzah italijanski. Med mojimi profesorji je bil germanist Claudio Magris. Vso svojo kariero je predaval izključno v italijanskem jeziku. Skrb

za tuje jezike je poverjena lektorjem." **V lastnem imenu in lastnem jeziku**

Aktualni dobitnik naziva Državljan Evrope, filozof, fotograf, pisatelj iz Pariza **Evgen Bavčar** je dejal, da gre pri noveli zakona za koloniziranje od znotraj, v prepričanju, da je tuje boljše. "V Franciji, ki se bori proti pretiranemu vplivu angleškega jezika, to ne bi šlo," je dejal. "Odpovedujemo se svoji kulturni dediščini, velikanom slovenskega duha, če se odpovedujemo svojem jeziku. Kako smo bili pred leti ponosni, ko je Peter Handke poudarjal, da je bila njegova mati Slovenka, vilenico smo mu podelili. A teh zakonodajalcev to očitno ne briga, pa tudi ne, kako težko je bilo v Evropi govoriti v svojem lastnem imenu in svojem lastnem jeziku. Če nimamo lastnega jezika, tudi lastnega imena nimamo. Naša država je najprej obstajala v knjigah, naše misli o svobodi in neodvisnosti so bile najprej stvar jezika, šele potem v realnosti. Kot je izpostavil, v Franciji vsi nobelovci govorijo v maternem jeziku in ne v angleščini. "V Franciji, ki se bori proti pretiranemu vplivu angleškega jezika, ne bi šlo, da bi angleščino uvajali na državne univerze. Angleščina je učni jezik na ameriški univerzi, ne na francoskih. Kaj hočemo imeti v Sloveniji ameriško univerzo?" se je vprašal. "To je absurd." Opozoril je na izjemne prevode, ki jih imamo Slovenci. Noben narod v Evropi nima tako izjemno prevedene Iliade v svoj jezik kot mi. Jezik se je razvijal skupaj z našo identiteto, če ga zapostavljamo, zapostavljamo vse, ki so žrtvovali svoja življenja zanjo, za jezik, za prostor svobode in tiste, ki so naš jezik prvi ponesli v svet. Take zakonodaje so absurde, s tem se kastriramo od evropske in od lastne zgodovine. Zasramujemo Pleteršnika, Trubarja, Prešerna ... Istočasno skušamo biti učenci in učitelji, ne moremo si dovoliti takih improvizacij. Francija načrtno brani specifičnost francoske kulture in jezika in se bori proti pretiranemu vplivu angleščine. Upam, da bom čez nekaj let še lahko na takem shodu govoril v slovenskem jeziku," je sklenil Bavčar.

Islandci za zgled

Tržaški književnik **Miroslav Košuta** se je z nostalgijo spomnil svojih študentskih ljubljanskih let in opozoril na ponos na državo in manjši ponos ob njenih odločitvah in predstavnikih. "Smo med sabo sprti bratje in sestre z neporavnanimi računi že za časa dedov in zaverovani v svoj edini in dokončni prav. Iz prepovedi biti

Deklaracija Za slovenščino

Zagovor slovenščine izraža zahtevo za celovito in konkretno obravnavo "rabe slovenščine", kakor smo ji priča ob petindvajsetletnici osamosvojitve Slovenije.

Nesprejemljiva je obravnava slovenščine kot tržnega blaga, ki naj bi ga ob pomoči tujih investitorjev čim prej privatizirali, saj sicer škodi Sloveniji na njeni "svetli" gospodarsko- družbeni poti. Moti tudi razglašanje skrbi za slovenski jezik, ki ne predvideva niti uresničevanja že sprejetih ustavnih in zakonskih okvirov, nezadostne pa so tudi narodne emocije, ki se zlahka staknejo s turistično promocijo slovenščine. Skrb za jezik postane dejanska, s tem da in ko narekuje jezikovne dejavnosti v govornem okolju ter delovanje v pomenskem okrožju.

Zagovorniki slovenščine pozivamo Vlado Republike Slovenije, naj pripravijo nov temeljni očrt izrazne in sporazumevalne vloge slovenščine v sodobni družbeni situaciji ter v zvezi s tem sprejme vse potrebne naloge na ravni:

- izvajanja visokošolskih programov
- izvajanja predšolskih, osnovnošolskih in srednješolskih programov - najširšega raziskovalnega polja
- spodbujanja umetniške in kulturne ustvarjalnosti
- varstva kulturne naravne in tehniške dediščine
- leksikografije
- razvoja informacijskih omrežij
- medijske komunikacije
- političnega zastopanja
- pravne zakonodaje in prakse
- zdravstvenih uslug
- socialne oskrbe
- gospodarske in družbene promocije Slovenije
- delovanja slovenskih združenj v mednarodnem prostoru
- razvijanja večjezičnosti in evropskega in globalnega povezovanja
- medverskega dialoga
- globalne politike miru in solidarnosti

Deklaracija Za slovenščino se opira tudi na peticijo Za vsestranski razvoj slovenskega jezika z več kot 8500 podpisniki.

"Jezik je kategorija, ki nima cene in prav zato ga imajo nekateri v našem prostoru za nekaj, kar je popolnoma zastonj"

Glede univerze in jezika pa moramo voditi pogovor med enakopravnimi z zavestjo, da naš jezik sega tudi daleč nazaj," je dejal.

Niko Grafenauer je v svojem prispevku opozoril na naše odraščanje v jeziku in svetu. Kot ugotavlja Edvard Kocbek, otrok postane človek šele, ko si prisvoji materni jezik. Narod ni močan takrat, ko ne more skočiti iz svoje kože, ker ima svoj izvorni jezik za varno obrambo, temveč je močan takrat, ko mu postane jezik suveren izraz in z njim sproščeno občuje s svetom.

Boris A. Novak je poudaril, da je jezik neprecenljiva vrednota, način, kako doživljamo svet in temeljna mentalna zmožnost. "Je kategorija, ki nima cene in prav zato jo nekateri v našem prostoru imajo za kategorijo, ki je popolnoma zastonj, s katero je mogoče ravnati kar se da nemarno, ali pa ki stane preveč. Ali ne bi bilo ceneje, če bi ostali nemo plemo južnih Avstrijcev, ki govorimo slovenščino samo za domače potrebe?" Novak je posvaril pred pretirano varovalnim in etnicističnim odnosom do materinščine, predvsem pa pred slabim znanjem angleščine pri naših univerzitetnih profesorjih, o tem nihče ne govori in treba je po njegovem vzeti kot svarilo nizozemski primer siromašenja lastnega jezika zaradi angleškega študija.

to, kar smo se rodili, smo tržaški Slovenci črpali življenjsko moč in veslali proti edinemu cilju preživeti. Živimo v suverenem evropskem narodu, kaj pomeni narodna zavest, pa so nam jasno pokazali Islandci na letošnjem evropskem prvenstvu. Niti za četrto Slovencev jih ni, a so nam lahko za zgled in Evropi v ponos.